

Wymagania w zakresie zajęcia gruntów

1. Podział odpowiedzialności za skutki finansowe zajęcia terenu.

- 1.1. Zamawiający wypłaci uprawnionym osobom wynagrodzenia za czasowe korzystanie z nieruchomości na cele realizacji Przedmiotu Umowy oraz odszkodowania za szkody powstałe przy realizacji Przedmiotu Umowy w obrębie pasa montażowego, z zastrzeżeniem zawartym w pkt 1.9 oraz 1.10.
- 1.2. Wykonawca wypłaci uprawnionym osobom wynagrodzenia za czasowe korzystanie z nieruchomości na cele realizacji Przedmiotu Umowy oraz odszkodowania za szkody powstałe przy realizacji Przedmiotu Umowy, w tym m.in. za zniszczone uprawy, szkody powstałe w strukturze gleby, utracone korzyści wynikające w szczególności z dotacji unijnych i wszelkie inne szkody, które z jego winy powstaną poza pasem montażowym określonym w dokumentacji projektowej sporządzonej dla zadania objętego Przedmiotem Umowy. Obowiązek wypłacenia odszkodowań oraz wynagrodzeń, o których mowa w zdaniu poprzedzającym, obejmuje także tereny wykorzystywane jako dojazdy do miejsca realizacji robót oraz do organizacji zaplecza budowy, jeśli zgodnie z dokumentacją projektową sporządzoną dla zadania objętego Przedmiotem Umowy nie stanowiły one pasa montażowego. Wszelkie zobowiązania wynikające z ww. tytułu zostaną uregulowane przez Wykonawcę do czasu zwrotu nieruchomości po zakończeniu Robót. Wykonawca przekaze Zamawiającemu dokumentację potwierdzającą realizację obowiązku wynikającego z niniejszego punktu zawierającą dane o powierzchni dodatkowo zajętej, terminie zajęcia, rodzaju szkód jakie wystąpiły oraz ewentualnie o wysokości wypłaconego wynagrodzenia i odszkodowania.
- 1.3. Wszystkie działania w trakcie Robót będą prowadzone przez Wykonawcę tak, by nie stwarzać utrudnień w dostępie do dróg publicznych lub wewnętrznych oraz do gruntów zajętych pod wewnętrzną komunikację gospodarstw rolnych, leśnych oraz poszczególnych nieruchomości. Wszelkie koszty związane z tego typu utrudnieniami obciążać będą Wykonawcę.
- 1.4. Wykonawca jest zobowiązany do zapewnienia właścicielom lub innym podmiotom posiadającym tytuł prawny do nieruchomości ciągłego dojazdu oraz dojścia do każdej części nieruchomości nieobjętej pasem montażowym (w tym pól uprawnych z uwzględnieniem gabarytów sprzętu rolniczego, w szczególności poprzez zastosowanie tymczasowych podestów lub platform dla samochodów lub sprzętu rolniczego) oraz – w razie konieczności – podestów lub platform niezbędnych do zapewnienia bezpiecznego i swobodnego przechodu zwierząt gospodarskich. Tam, gdzie dojazd możliwy jest tylko z jednej strony należy zapewnić możliwość dojazdu dla samochodu straży pożarnej i pogotowia ratunkowego. Koszty z tym związane obciążają Wykonawcę. Wykonawca wypłaci ponadto, uprawnionym osobom odszkodowania za utracone korzyści i wszelkie inne szkody, które powstaną z powodu braku możliwości dojazdu, z winy Wykonawcy, do pozostałych części działek, na których nie będą prowadzone roboty budowlane (np. szkody spowodowane niezebraniem plonów, niewykonaniem zasiewów lub niewykonaniem prac polowych).
- 1.5. Wykonawca jest zobowiązany do doprowadzenia nieruchomości do należytego stanu i porządku, w tym do naprawienia wszelkich szkód powstałych w trakcie prowadzenia prac lub wskutek prowadzenia tych prac oraz rekultywacji mechanicznej i uporządkowania terenu po zakończeniu prac, w tym w przypadku, gdy zajdzie taka

konieczność do dowiezienia / uzupełnienia warstwy ziemi urodzajnej, nie gorszej niż istniejąca w danym terenie.

- 1.6. Wykonawca zobowiązany jest do demontażu na czas budowy, obiektów zlokalizowanych w pasie montażowym oraz jeśli to możliwe ich odtworzenia po zakończeniu prac z uwzględnieniem obostrzeń wynikających z lokalizacji gazociągu.
- 1.7. Wykonawca dokona usunięcia drzew i krzewów z pasa montażowego z uwzględnieniem obowiązku posiadania stosownych decyzji o zezwoleniu na usunięcie drzew i krzewów. Ilości drzew i krzewów do wycięcia powinny zostać szczegółowo udokumentowane opisowo i fotograficznie. Wykonawca przekaze protokolarnie pozyskane drewno właścicielowi / zarządcy / użytkownikowi wieczystemu nieruchomości, na której prowadzona została wycinka.
- 1.8. W przypadku odmowy przyjęcia materiału pozyskanego z wycinki przez właściciela / zarządcę / użytkownika wieczystego, Wykonawca jest zobowiązany do ustalenia/oszacowania na swój koszt wartości drewna i wpłaty kwoty równej ustalonej /oszacowanej wartości drewna na rzecz właściciela / zarządcy / użytkownika wieczystego, a w przypadku braku kontaktu z właścicielem/ zarządcą / użytkownikiem wieczystym lub odmowy przyjęcia równowartości wartości drewna przez właściciela / zarządcę / użytkownika wieczystego na rachunek wskazany przez Zamawiającego. W przypadku wpłaty równowartości wartości drewna na rachunek wskazany przez Zamawiającego, Wykonawca zobowiązany jest do zlecenia oszacowania wartości drewna rzeczoznawcy majątkowemu. Wykonawca przekaze ponadto Zamawiającemu jeden egzemplarz wyceny rzeczoznawcy, o której mowa w zdaniu poprzedzającym. Po dokonaniu wpłaty na konto wskazane przez właściciela / zarządcę / użytkownika wieczystego lub Zamawiającego, Wykonawca zagospodaruje drewno we własnym zakresie.
- 1.9. Wykonawca ponosi odpowiedzialność za szkody powstałe w pasie montażowym, które powstaną z powodu prowadzenia Robót , przez niego lub jego podwykonawców, w sposób rażąco niedbały. W takich przypadkach należne uprawnionej osobie odszkodowanie, wypłaci w całości Zamawiający (obejmujące obszar pasa montażowego). Jednakże Zamawiający zastrzega sobie prawo do dochodzenia od Wykonawcy zwrotu kosztów tej części odszkodowania, która przypadać będzie na szkody będące skutkiem rażącej niedbałości Wykonawcy lub jego podwykonawców. Wykonawca zwróci Zamawiającemu koszty, o których mowa w zdaniu poprzedzającym, w terminie do 30 dni licząc od terminu otrzymania wezwania do zapłaty od Zamawiającego. Za skutek prowadzenia Robót w sposób rażąco niedbały, w szczególności uznaje się wymieszanie żywej warstwy gleby (tzw. humus) z jej niższymi warstwami (tzw. martwica).
- 1.10. Wykonawca przed rozpoczęciem Robót zobowiązany jest do złożenia wniosków w zakresie udzielenia zgody na zajęcie nieruchomości na czas prowadzenia Robót, wynikających z podpisanych zobowiązań, uzgodnień, decyzji lub obowiązujących przepisów, w tym w szczególności w zakresie udzielenia zgody na zajęcie pasa drogowego, terenu kolejowego, itp. Wykonawca zobowiązany jest do ponoszenia opłat za czasowe zajęcie terenu na czas prowadzenia Robót wynikających z dokumentów, o których mowa w zdaniu poprzednim lub do zwrotu kosztów poniesionych w tym zakresie przez Zamawiającego.

- 1.11. Wykonawca będzie zobowiązany do przeprowadzenia analizy możliwości wykorzystania istniejących dróg i obiektów drogowych niezbędnych do dojazdu do miejsca prowadzenia prac z uwagi na ich ograniczoną nośność pod kątem dostosowania środków transportu, a w razie potrzeby dokona stosownych uzgodnień z zarządcami infrastruktury drogowej i uzyska zezwolenia na przejazd pojazdów ponadnormatywnych własnym kosztem i staraniem
- 1.12. Wykonawca w razie potrzeby będzie zobowiązany do dokonania stosownych uzgodnień i uzyskania zgód Właścicieli nieruchomości, przez które odbywał się będzie przejazd do pasa montażowego oraz jeśli wymagane – do zawarcia stosownych umów. Koszty z tym związane poniesie w całości Wykonawca.

2. Dodatkowe obowiązki w zakresie zajęcia terenu.

- 2.1. Wykonawca powiadomi listem poleconym, za potwierdzeniem odbioru, w imieniu Zamawiającego właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości o rozpoczęciu i zakończeniu prowadzenia robót na terenie ich nieruchomości z minimum 28 dniowym wyprzedzeniem, licząc od dnia nadania listu poleconego. W zawiadomieniu należy umieścić informację o konieczności uczestnictwa w sporządzaniu protokołu dokumentującego stan zagospodarowania nieruchomości w chwili jej zajęcia lub zwrotu ze wskazaniem, iż brak obecności właściciela lub użytkownika wieczystego nieruchomości, nie będzie wstrzymywał rozpoczęcia i zakończenia robót na nieruchomości. Zawiadomienia dokonywane będą na adres wskazany w katastrze nieruchomości lub w przypadku stwierdzenia braków w katastrze, na inny znany Wykonawcy adres. Zamawiający wymaga wystania zawiadomień na aktualnie uwidocznione w katastrze adresy właścicieli / użytkowników wieczystych, przez co Zamawiający rozumie wystanie przez Wykonawcę zawiadomienia w terminie nie później niż do 30 dni licząc od dnia pozyskania przez Wykonawcę danych z katastru (wypisów z rejestru gruntów). Zamawiający dopuszcza zawiadomienie osobiste, przy czym właściciel nieruchomości lub użytkownik wieczysty musi potwierdzić odebranie zawiadomienia. Każdego właściciela/współwłaściciela lub użytkownika wieczystego należy zawiadomić odrębną korespondencją. W przypadku braku adresu Właściciela lub użytkownika wieczystego w katastrze nieruchomości przy równoczesnym braku wiedzy Wykonawcy o innym adresie, Wykonawca dokona zawiadomienia poprzez obwieszczenie w sposób zwyczajowo przyjęty na terenie gminy, np. poprzez umieszczenie obwieszczenia na tablicy ogłoszeń we właściwym urzędzie gminy na okres minimum 14 dni.
- 2.2. Wykonawca udokumentuje stan zagospodarowania nieruchomości, na których prowadzone będą Roboty objęte Przedmiotem Umowy, w obrębie pasa montażowego (po jego geodezyjnym wytyczeniu), w chwili ich zajęcia oraz w chwili ich zwolnienia (wymagana dokumentacja fotograficzna wraz z opisem oraz fragment mapy z dokumentacji projektowej), poprzez sporządzenie protokołów z opisu nieruchomości zgodnie ze wzorem przekazanym przez Zamawiającego po zawarciu umowy, w tym także uzyska na tych protokołach podpisy właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządcy tych nieruchomości lub ich pełnomocników. Protokół winien zostać wypełniony przez rzeczoznawcę majątkowego powołanego i opłaconego przez Wykonawcę, przy udziale Wykonawcy oraz zawierać wszelkie dane niezbędne do ustalenia wysokości i wypłaty należnego właścicielowi / użytkownikowi wieczystemu/zarządcy odszkodowania. Zamawiający jako nieruchomość w niniejszym punkcie rozumie działkę ewidencyjną. Dla każdej działki ewidencyjnej należy

sporządzić odrębny protokół. Za zgodą Zamawiającego Wykonawca może odstąpić od powołania rzeczoznawcy.

- 2.3. Wykonawca jest zobowiązany do sporządzenia powyższych protokołów w dwóch egzemplarzach na prawach oryginału, z których jeden Wykonawca przekaże Zamawiającemu, a drugi właścicielowi, zarządcy lub użytkownikowi wieczystemu. W przypadku większej liczby właścicieli danej nieruchomości Wykonawca zobowiązany jest do sporządzenia kopii protokołu „za zgodność z oryginałem” w ilości odpowiadającej ilości współwłaścicieli.
- 2.4. W przypadku odmowy lub braku możliwości podpisania protokołu przez właściciela/zarządcę/użytkownika wieczystego lub ich pełnomocnika, Wykonawca umieści na protokole stosowną adnotację o tej okoliczności, z podaniem powodu odmowy lub braku możliwości złożenia podpisu przez właściciela/zarządcę/użytkownika nieruchomości, lub ich pełnomocnika.
- 2.5. W przypadku niestawienia się właściciela / użytkownika wieczystego / zarządcy na opis nieruchomości, pomimo prawidłowo dokonanego zawiadomienia o tych czynnościach, Wykonawca przekaże jeden egzemplarz protokołu opisu nieruchomości wraz z załącznikami za pomocą korespondencji listownej, z prośbą o podpisanie protokołu oraz wypełnienie i podpisanie załączników, a następnie ich zwrotne odesłanie do Wykonawcy. W przypadku zwrotnego otrzymania podpisanego protokołu wraz z załącznikami, Wykonawca zweryfikuje jego kompletność i zgodność z wersją pierwotną, a następnie przekaże protokół wraz z załącznikami do Zamawiającego, natomiast do Właściciela prześle ponownie drugi egzemplarz protokołu (nie podpisany przez Właściciela, a podpisany przez członków komisji opisującej nieruchomość). W przypadku nieodesłania protokołu, Wykonawca załączy do protokołu pismo skierowane do właściciela / użytkownika wieczystego / Zarządcy z adnotacją, iż „do dnia ..... nie odesłano zwrotnie podpisanego protokołu”. Treść pisma Wykonawca uzgodni z Zamawiającym.
- 2.6. Wykonawca przekaże niezwłocznie Zamawiającemu / wykonawcy nadzoru inwestorskiego opisane w punkcie 2.2 protokoły, jednakże nie później niż w terminie do 7 dni, licząc od dnia sporządzenia każdego z protokołów.
- 2.7. W przypadkach, gdy prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane wynika z decyzji administracyjnych, Wykonawca zobowiązany jest do momentu uzyskania przez decyzje odszkodowawcze waloru ostateczności, do współpracy z Zamawiającym lub właściwym organem administracyjnym, w tym w szczególności do udzielania wszelkich wyjaśnień i uzupełnień, m.in. w zakresie sporządzonych protokołów z wizji lokalnej, dotyczących oceny zagospodarowania każdej działki, przed rozpoczęciem Robót oraz po ich zakończeniu.

3. Wymagania szczególne przy zajmowaniu nieruchomości Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

- 3.1. Z zastrzeżeniem punktu następującego, w przypadkach, gdy z decyzji, zgód, uzgodnień lub innych dokumentów stanowiących część dokumentacji projektowej wynikało będzie, iż wejście na teren nieruchomości uwarunkowane jest zawarciem przez Zamawiającego odrębnej umowy lub uzyskaniem przez niego dodatkowej decyzji, zgody lub uzgodnienia, Wykonawca w porozumieniu z Zamawiającym podejmie działania mające na celu zawarcie umowy, uzyskanie decyzji, zgód, uzgodnień lub innych dokumentów.

- 3.2. Uzyskanie zezwolenia na zajęcie pasa drogowego w celu prowadzenia prac jest obowiązkiem Wykonawcy.

4. Postanowienia dodatkowe.

- 4.1. Wykonawca obowiązany jest do spełnienia warunków zajęcia nieruchomości, na których realizowany będzie Przedmiot Umowy, określonych w umowach, decyzjach, zgodach i uzgodnieniach stanowiących część dokumentacji projektowej, pod rygorem poniesienia wszelkiej odpowiedzialności za szkody jakie może ponieść Zamawiający wskutek niezgodnego z tymi warunkami zajęcia nieruchomości.
- 4.2. W przypadkach, gdy Przedmiot Umowy realizowany będzie bez dokumentacji projektowej, Zamawiający udostępni Wykonawcy wszelkie umowy, decyzje, zgody i uzgodnienia zawierające warunki zajęcia nieruchomości. W tych przypadkach za pas montażowy uznaje się teren uzgodniony przez Zamawiającego z właścicielami, użytkownikami wieczystymi lub innymi posiadaczami nieruchomości, co wynikać będzie z dokumentacji udostępnionej Wykonawcy przez Zamawiającego.
- 4.3. W przypadkach, gdy zgodnie z postanowieniami Umowy Zamawiający własnym staraniem i na własny koszt prowadzi będzie działania w celu uzyskania tytułów prawnych do dysponowania na cel budowlany nieruchomościami, których zajęcie wymagane będzie do wykonania Przedmiotu Umowy, Wykonawca zobowiązany jest do pełnej współpracy z Zamawiającym w jego działaniach opisanych w zdaniu poprzedzającym, w szczególności Wykonawca zobowiązany jest do niezwłocznego udzielenia pełnych i wyczerpujących informacji o zakresie prac budowlanych do przeprowadzenia na danej działce, obszarze zajęcia, drogach dojazdowych, a także do niezwłocznego sporządzania map lub planów sytuacyjnych obejmujących te informacje. Ponadto, na żądanie Zamawiającego Wykonawca zapewni udział swojego przedstawiciela w rokowaniach prowadzonych przez Zamawiającego.